

Eetikapõhimõtted sotsiaaltöös

*Global Social Work Statement of Ethical Principles (IASSW 2018)*¹

Dokument „Eetika põhimõtted sotsiaaltöös”^{2,3} (edaspidi EP) on mõeldud toetama sotsiaaltöötajat⁴ tema püüdlustes liikuda võimalikult eetilise praktika poole. See teekond kätkeb pidevaid arutelusid, eneserefleksiooni, valmidust käsitleda keerukaid, mitmetähenduslikke olukordi ja osaleda eetiliselt vastuvõetavates otsustamisprotsessides, et seeläbi jõuda eetiliste tulemusteni. Igaühte siin käsitletud põhimõtetest tuleb vaadelda seoses kõigi teistega, mitte omaette.

EP läbivaks jooneks on väärtustada sõnaselgelt neid inimesi, kellega sotsiaaltöötaja tegeleb. EPd tunnustades on meie, sotsiaaltöö õpetajate, õppurite, uurijate ja praktikute hinges püüd hoida kõrgel sotsiaaltöö kõige tähtsamaid väärtusi ja põhimõtteid, mis on esitatud selles dokumendis. Eetikapõhimõtted toimivad parimal moel, kui need peegeldavad sotsiaaltöötajate endi moraalset püüdlust mitte teha halba, seista sotsiaalse õigluse eest, tunnustada iga inimolendi sisemist väärikust ning universaalseid ja võõrandamatuid inimõigusi.

Tunnistades enda ja eriti nende inimeste, kellega koos või kelle heaks me tegutseme, kehastunud haavatavust⁵, rõhutavad EP mitmetasandilist vastutavust kõigi asjaosaliste suhtes: üksikisikud, pered, grupid ja kogukonnad, kellega me tegeleme; meie ise; organisatsioonid, kus me töötame; ning laiemad sotsiaalsed kontekstid, milles asuvad sotsiaaltöö haridus, praktika ja uurimus.

Peame vajalikuks põhimõttelist pööret inimväärikuse käsitamisel. Inimväärikus, mis praegu on asetatud peamiselt individuaalse iseseisvuse konteksti, tuleb ümber mõtestada inimeste vaheliseks, mõistes inimväärikuse ja inimõiguste⁶ vastastikuseid seoseid. Me ei ole kaugeltki nii iseseisvad ja sõltumatud, nagu meid käsitab liberaalne teooria; inimolenditena kätkeme ühiskondades ja sõltume valitsevast sotsiaalpoliitikast, majanduslikust ja kultuurilisest korraldusest ning sotsiaalsetest normidest. Haavatavus⁷ kuulub lahutamatu inimeseks olemise juurde. See ei kahanda inimeste toimevõimekust teel vabanemisele personaalsel ja poliitilisel tasandil ega vähenda ka sotsiaalpoliitiliste, majanduslike ja kultuuriliste süsteemide vastutust arengu ja heaolu kindlustamise eest.

Sotsiaaltöötajad on teadlikud oma ameti poliitilisest mõõtmest, mis tuleneb neile riigi poolt omistatud võimust ja mõjuvõimust, mis volitab neid tegutsema sihipäraselt koos inimestega või inimeste heaks, jäädes professionaalse eetika piiresse.

Sotsiaaltöö professionaalsena on elav, arenev ja kriitiline ning tegeleb inimestega ja nende mitmesuguste keskkondadega. Meid kui sotsiaaltöötajaid juhib hulk väärtusi ja

¹ Dokumendi „Eetika põhimõtted sotsiaaltöös” on koostanud Rahvusvaheline Sotsiaaltöö Kõrgkoolide Assotsiatsioon (International Association of Schools of Social Work, IASSW) ja selle on kiitnud heaks nii IASSW üldkogu kui ka lühendatud kujul Rahvusvaheline Sotsiaaltöötajate Föderatsioon (International Federation of Social Workers, IFSW). – Toimetus.

² See põhimõtete kogum on a) arutelude kestel kogunenud ja läbikaalutud tagasiside tulemus; b) püüd vastustada lääneriikide ülemvõimu sotsiaaltöö praktikas, hariduses ja uurimuses ning c) jõupingutus dekoloniseerimise elluviimiseks. – Koostaja.

³ Dekoloniseerimise eesmärk on vähendada kolonialismi mõjusid ja luua võimalusi kohalike teadmiste ja meetodite edendamiseks tänapäeva oludes. Koloniseerimisvastane sotsiaaltöö toetab aktiivselt põlisrahvaste heaolu ning kultuurilisi, spirituaalseid ja maakasutuse õigusi. – Tõlkija.

⁴ Mõiste „sotsiaaltöötaja” hõlmab siin sotsiaaltöö õpetajaid, õppureid, uurijaid ja praktikuid ning ka sotsiaalala töötajaid, keda erinevates oludes nimetatakse erinevalt: noorsootöötajad, kogukonna edendajad, lastekaitse ja -hoolekande töötajad, kriminaalhooldajad, välja arvatud juhul, kui nad end sotsiaaltööst selgesti eristavad ja neil on oma eetikakoodeks. – Koostaja.

⁵ Vt allmärkust p 1.4 juures, lk 86 – Tõlkija.

⁶ Vt van Ewijk, Hans (2018). Inimväärikus ja sotsiaalne õiglus. *Sotsiaaltöö*, 2, 55–62. – Tõlkija.

⁷ Vt van Ewijk, Hans (2018). Haavatavus. *Sotsiaaltöö*, 2, 63–64. – Tõlkija.

eetikapõhimõtteid. See olukord kajastub 2014. a sotsiaaltöö professiooni ülemaailmses definitsioonis, mis on mitmekihiline ning toob esile piirkondade ja riikide erisused. Nõnda võib ka EPd täiendada ja/või kohaldada vastavalt riigi ja piirkonna erisustele, kuni püsib kooskõla EP püüdluste ning vaimuga.

Sotsiaaltöö organisatsioonid ning haridus- ja uurimisasutused peavad tegema koostööd, et luua infrastruktuursed ning korralduslikud tingimused ja arenguvõimalused eetiliste imperatiivide saavutamiseks. Eetiline töötamine ei ole ainult sotsiaaltöötajate vastutus; ka organisatsioonid peavad täitma oma kohustusi, et tagada praktika eetilisus⁸.

EPd lähtuvad 2014. a sotsiaaltöö professiooni ülemaailmsest definitsioonist, mis kõlab järgmiselt.

Sotsiaaltöö on nii praktilal põhinev profession kui ka akadeemiline teadusala, mis aitab kaasa sotsiaalsetele muutustele ja arengule, inimeste võimustumisele ja vabanemisele ning edendab sotsiaalset ühtekuuluvust. Sotsiaaltöös on tähtsal kohal sotsiaalne õiglus ja inimõigused, kollektiivne vastutus ning erinevuste austamine. Toetudes sotsiaaltöö teooriatele, sotsiaal- ja inimteadustele ning pärimusteadmistele, ärgitab sotsiaaltöö inimesi ja struktuure ületama elus ettetulevaid raskusi ning suurendama heaolu.

Põhimõtted

1. Iga inimolendi loomuomase väärkuse austamine

1.1. Austades kõigi inimeste loomuomast väärkust, on sotsiaaltöötajad suhteid luues kaastundlikud ning Teise⁹ jaoks olemas, st inimeste jaoks, kellega koos või kelle heaks nad töötavad. See on aluseks eetilisele praktikale, milles sotsiaaltöötajale on ainukordne Teine sama tähtis kui tema Ise. Eesmärk on kohelda kõiki inimesi nii, nagu nad seda soovivad ja nagu me ise soovime, et meid koheldaks.

1.2. Sotsiaaltöötajad väljendavad austust kõigi inimeste loomuomase väärkuse ja väärtuslikkuse suhtes oma hoiakutes, sõnades ja tegudes. Ent tuleb eristada tingimusteta positiivset suhtumist inimestesse ja nende inimeste hoiakutesse, käitumisviisidesse ja/või sotsiaalpoliitilistesse ja kultuurilistesse kontekstidesse, mis võivad vajada muutusi. Austame inimesi, kuid vaidlustame nende uskumusi ja tegusid, mis alavääristavad või märgistavad neid endid või teisi inimesi.

1.3. Sotsiaaltöötajad on teadlikud, et punktis 1.2 mainitud eristamine nõuab kriitiliselt refleksiivset¹⁰ praktikat. Sotsiaaltöötajad (nagu ka need, kellega suhtleme) toovad kohtumisele kaasa kogu oma senise elu, oma mured ja rõõmud, usulised, vaimsed ning kultuurilised arusaamad. Kuidas teine inimene mõjub spetsialistile ja vastupidi – selle kriitiline reflekteerimine olgu igapäevase eetilise praktika alus.

1.4. Austades kõigi inimeste tugevusi ja loomuomast väärkust, möönavad sotsiaaltöötajad enda ning oma töö adressaatide kehastunud haavatavust¹¹. Haavatavusele häälestumine, selle tunnistamine ja sellega tegelemine loob tugevusi ning on kasvu, arengu ja inimliku õitsengu allikas.

⁸ Vt ka IFSW (2012) poliitikadokumenti „Effective and ethical working environments for social work: The responsibilities of employers of social workers”. – Koostaja.

⁹ Mõistet *Teine* kasutab Emmanuel Levinas (1985). Olla vastutustundlik – see tähendab Levinase jaoks olla kohal *Teise* teenimiseks nõnda, et su enda elu on olemuslikult seotud teiste eludega. Mina Ise saab õigustust suhtest Teisega, sest viis, kuidas me vastame, kui Teine meid kõnetab, määratleb meid endid. – Koostaja.

¹⁰ Kriitiline refleksiivsus – võime ja harjumus olla teadlik oma arusaamade, väärtushoiakute ja tegevuse mõjust praktikale ning seda arvesse võttes toimida eetiliselt. – Tõlkija.

¹¹ Kõik inimesed on kehastunud olendid. Inimesed ei ole killustunud, eraldiseisvad olemid, kelle Mina Ise on sõltumatu rollidest, mida nad täidavad. Tänu olemasolule maailmas kannavad kõik inimesed endas erineval määral haavatavust. See teadmine vaidlustab arusaama, et sotsiaaltöötaja on sõltumatu ja neutraalne ekspert, ning toetab ideed kogu inimsoole ühiselt omasest haavatavusest. – Koostaja.

2. Inimõiguste edendamine

2.1. Sotsiaaltöötajad austavad ja edendavad kõigi inimeste peamisi ja võõrandamatuid õigusi, mida kirjeldatakse järgmistes inimõiguste juhistes ning lepingutes.

Inimõiguste ülddeklaratsioon (1948)	Universal Declaration of Human Rights
Lapse õiguste konventsioon (1989)	Convention on the Rights of the Child
Konventsioon naiste diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta (1979)	Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women
Majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste rahvusvaheline pakt (1966)	International Covenant on Economic and Cultural Rights
Kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvaheline pakt (1966)	International Covenant on Civil and Political Rights
Rassilise diskrimineerimise kõigi vormide kõrvaldamise rahvusvaheline konventsioon (1965)	Convention on the Elimination of all Forms of Racial Discrimination
Puuetega inimeste õiguste konventsioon (2006)	Convention on the Rights of Persons with Disabilities
Pagulasseisundi konventsioon (1951)	Convention Relating to the Status of Refugees
ÜRO põlisrahvaste õiguste deklaratsioon (2007)	UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples
Võõrtöötajate ja nende perekonnaliikmete õiguste kaitse rahvusvaheline konventsioon (1990)	International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families and the International Labour Standards.
Piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärlikust alandava kohtlemise ja karistamise vastane konventsioon (1984) ¹²	Declaration on the Protection of All Persons from Being Subjected to Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment

2.2. Sotsiaaltöötajad austavad ja kaitsevad inimõiguste jagamatuse põhimõtet ning edendavad kõiki kodaniku-, poliitilisi, majanduslikke, sotsiaalseid, kultuurilisi ja keskkondlikke õigusi.

2.3. Olles teadlik, et mõnikord toimub inimõiguste rikkumine kultuuri kattevarju all, toimivad sotsiaaltöötajad kultuurivahendajatena, et luua üksmeelt, leida parim tasakaal konkureerivate inimõiguste vahel ja seista marginaliseeritud, stigmatiseeritud, tõrjutud, ära kasutatud ning rõhutatud üksikisikute ja inimgruppide õiguste eest.

¹² Originaaldokumendis seda konventsiooni ei nimetata, kuid see on toodud Hans van Ewijk'i koostatud loetelus „Sotsiaalne õiglus ja inimväärlikus inimõiguslastes dokumentides” (2018, 8). – Tõlkija.

2.4. Sotsiaaltöötajad mõistavad, et inimõigused ja kollektiivne vastutus peavad käima käsikäes ning et individuaalsed inimõigused saavad teostuda ainult argielus ning tingimusel, et inimesed tunnevad vastutust üksteise ja keskkonna ees ning kui nad näevad vaeva selle nimel, et luua vastastikuseid suhteid kogukondades.

2.5. Sotsiaaltöötajad teavitavad inimesi nende õigustest ja toetavad nende pingutusi õiguste kasutamisel.

2.6. Sotsiaaltöötajad tunnistavad riigi võtmerolli inimõiguste kaitsmisel, edendamisel ja elluviimisel.

3. Sotsiaalse õigluse edendamine

Sotsiaaltöötajad edendavad sotsiaalset õiglust ühiskonnas tervikuna ning inimeste jaoks, kelle heaks nad töötavad.

3.1. Eelarvamusliku kohtlemise ja institutsionaalse diskrimineerimise¹³ vastustamine

a) Sotsiaaltöötajad vastustavad diskrimineerimist järgmiste, kuid mitte ainult nende tunnuste alusel: füüsilised ja vaimsed võimed, töövõime, vanus, sooline identiteet, seksuaalne orientatsioon, rass, rahvus, emakeel, usutunnistus, vaimsed uskumused, poliitilised vaated, sotsiaalmajanduslik staatus, vaesus, klassikuuluvus, pere struktuur, perekonnaseis, kodakondsus (või selle puudumine).

b) Sotsiaaltöötajad mõistavad, kuidas ideoloogiad, seadused, poliitilised meetmed, määrused ja eeskirjad, tavad ja toimimisviisid võivad tekitada ebavõrdsust ning takistada teatud gruppide õiglast kohtlemist.

c) Sotsiaaltöötajad võitlevad kõikide institutsionaalse diskrimineerimise vormide vastu.

3.2. Erinevuste austamine

a) Sotsiaaltöötajad tugevdavad kaasavaid kogukondi, mis austavad ühiskondade rahvuslikku ja kultuurilist mitmekesisust, võttes arvesse nii individuaalseid, perede, gruppide kui ka kogukondade erinevusi.

b) Sotsiaaltöötajad mõistavad, et sallivust ja austust inimliku mitmekesisuse suhtes ei tohi kasutada moraalirelativismi¹⁴ piiride laiendamiseks, mis võimaldab rikkuda mõne grupi (nt naiste, seksuaalsete, rahvus- või usuvähemuste) õigusi. Sotsiaaltöötajad seavad kahtluse alla ja vastustavad selliseid kultuurilisi toimimisviise, mis piiravad inimõiguste täielikku nautimist.

c) Sotsiaaltöötajad mõistavad, et sotsiaalmajanduslike probleemide käsitlemine ja nendega tegelemine kultuurilises raamistikus sageli eirab või kahandab nende probleemide aluseks olevaid struktuurseid tegureid, mis soodustavad psühhosotsiaalsete raskuste teket.

3.3. Õiglane juurdepääse ressurssidele

a) Sotsiaaltöötajad selgitavad ressursside ja hüvede õiglase jaotamise ning õiglase kättesaadavuse olulisust ning töötavad selle nimel, mõistes, et suur ebavõrdsus koos vaesusega ohustab inimarengut.

b) Sotsiaaltöötajad toetavad inimeste õigust püsivale ja piisavale sisstulekule, mida saadakse ausa tööga ja/või sotsiaalühivitisena.

3.4. Ebaõiglaste poliitikate ja toimimisviiside vastustamine

a) Sotsiaaltöötajad juhivad oma tööandjate, sotsiaalpoliitika kujundajate, poliitikute ja üldsuse tähelepanu olukordadele, kus meetmed ning ressursid on ebakohased või ebapiisavad, või meetmed ja toimimisviisid on diskrimineerivad, ebaõiglasel või kahjulikul. Nõnda toimivaid sotsiaaltöötajaid ei tohi karistada.

¹³ Institutsionaalne diskrimineerimine (ing *institutional oppression*) on teatud kategooriatesse liigitatud inimeste süstemaatiline väärkohtlemine ühiskonnas ja selle institutsioonide poolt. See ei ole teadlik ja sihipärane tegevus, vaid seaduste, tavade ja toimimisviisidega kujundatud nähtamatute barjääride kogum, mis loob ebavõrdsust punktis 3.1 loetletud jt tunnuste alusel. – Tõlkija.

¹⁴ Moraalirelativism on vaade, mille järgi eetilised standardid, kõlblus ning arusaamad sellest, mis on õige või vale, on kultuuripõhised ning seega iga inimese enda otsustada. – Tõlkija.

b) Sotsiaaltöötajad peavad olema teadlikud olukordadest, mis ohustavad nende endi kaitstust ja turvalisust ning peavad tegema neis olukordades arukaid otsuseid. Sotsiaaltöötajad ei ole kohustatud töötama iseennast ohtu seades.

c) Ülemaailmsed organisatsioonid nagu Rahvusvaheline Sotsiaaltöö Kõrgkoolide Assotsiatsioon (International Association of Schools of Social Work, IASSW) ja Rahvusvaheline Sotsiaaltöötajate Föderatsioon (International Federation of Social Workers, IFSW) koostöös sotsiaaltöötajate tööandjatega ja/või iga maa erialaühenduste või riiklike organisatsioonidega on kohustatud kaitsma ja toetama sotsiaaltöötajaid, kes on töökohustusi täites sattunud ohtu oma arvamuste tõttu või selle tõttu, et nad on ebaõiglusele tähelepanu juhtinud.

3.5. Üksmeele loomine

Sotsiaaltöötajad töötavad kogukondades ja koos oma kolleegidega, nii professioni sees kui ka väljapool, et luua solidaarsusvõrgustikke ümberkujundavate muudatuste ning kaasavate ja vastutustundlike ühiskondade saavutamiseks.

4. Enesemääramisõiguse edendamine

4.1. Sotsiaaltöötajad peavad inimesi enesemääramisvõimelisteks.

4.2. Sotsiaaltöötajad austavad ja edendavad inimeste õigust teha oma valikuid ning ise otsustada, kuni see ei kahjusta teiste õigusi ja seaduslikke huve.

4.3. Sotsiaaltöötajad mõistavad, et kuigi inividid on ennastmääravad mõtlemisvabaduse kui küllap tähtsaima vabaduse mõttes, mida ei saa neilt ära võtta, ei taga mõtlemisvabadus veel tegelikku enesemääramist.

4.4. Sotsiaaltöötajad mõistavad, et enesemääramisõigust enesestmõistetavaks pidades jäävad paljudes kontekstides tähelepanuta inimese arengut ja toimimist mõjutavad sotsiaalkultuurilised, majanduslikud ja kultuurilised tegurid nagu diskrimineerimine, allasurumine, marginaliseerimine, ärakasutamine, vägivald ja kõrvalejätmine.

4.5. Sotsiaaltöötajad on teadlikud nende inimeste elutegelikkusest, kelle enesemääramine võib sageli olla piiratud erinevate asjaolude tõttu, mille hulka kuuluvad ka sotsiaaltöötajate järelevalvekohustused lastekaitse ja -hoolekande, õiguskaitse ning vaimupuude ja vaimse tervise süsteemides.

4.6. Sotsiaaltöötajad on teadlikud, et inividide toimevõimekus lõikub struktuursete tingimustega ning et enesemääramine on ideaal, mille saavutamiseks on vaja niisuguseid ressursse nagu hea haridus, väärikas töökoht, tervisehoiuteenuste kättesaadavus, turvaline ja püsiv eluase, kaitstus ning turvalisus, nõuetekohane veevärk ja kanalisatsioon, puhas vesi, reostamata keskkond ning info kättesaadavus.

4.7. Sotsiaaltöötajad on teadlikud, et valitsevad sotsiaalpoliitilised ja kultuurilised diskursused ning toimimisviisid toetavad paljusid enesestmõistetavaid arusaamu ja takistavad vaba mõtlemist, mille tulemusena peetakse normaalseks ja loomulikuks paljusid eelarvamusi, diskrimineerimist ja allasurumist, ärakasutamist, vägivalda ning kõrvalejätmist.

4.8. Sotsiaaltöötajad mõistavad, et suurendades järjekindlalt kriitilist teadlikkust, mis vaidlustab ja muudab enesestmõistetavaid arusaamu iseendas ja inimestes, kellega me tegeleme, loome aluse eetilisele diskrimineerimisvastasele praktikale.

5. Osalusõiguse edendamine

5.1. Sotsiaaltöötajad töötavad selle nimel, et tõsta inimeste eneseväärikust ja võimekust, et nad suudaksid igati osaleda ühiskonnas ning edendada inimeste kaasatust ja osalust oma elu mõjutavates otsustes ning tegudes.

5.2. Sotsiaaltöötajad aitavad kujundada mõistlikke ruumilisi võimalusi ja protsesse, mis toetavad inimeste osalemist poliitika kujundamises.

5.3. Sotsiaaltöötajad edendavad inimeste kaasatust, kes on punktis 3.1 loetletud tunnuste alusel kõrvale jäetud osalemist ja hüvedest.

6. Konfidentsiaalsuse ja privaatsuse austamine

6.1. Sotsiaaltöötajad austavad inimeste õigust konfidentsiaalsusele ja privaatsusele ning töötavad vastavalt sellele.

6.2. Õigust konfidentsiaalsusele ja privaatsusele võib rikkuda, kui isik ise või teised on ohus.

6.3. Sotsiaaltöötajad on teadlikud, et inimese õigus konfidentsiaalsusele ja privaatsusele on teatud olukordades seadusega piiratud.

6.4. Sotsiaaltöötajad teavitavad inimesi, et nad tegutsevad piiratud konfidentsiaalsuse ja privaatsuse tingimustes.

6.5. Mõnes kommunitaarses, meie-keskses kultuurikontekstis sotsiaaltöötajad austavad ja järgivad inimeste õigust otsustada jagatud konfidentsiaalsuse kasuks, kuni see ei riku üksikisikute õigusi.

7. Inimeste kohtlemine tervikliku isikuna

7.1. Sotsiaaltöötajad on teadlikud inimelu bioloogilistest, psühholoogilistest, sotsiaalsetest, kultuurilistest ja vaimsetest mõõtmetest ning mõistavad ja kohtlevad inimesi terviklike isikutena. Sellest arusaamast lähtutakse holistlikes hindamistes ja sekkumistes, mis võimaldavad täielikult osaleda kõigil inimestel, organisatsioonidel ja kogukondadel, kellega sotsiaaltöötaja tegeleb.

7.2. Sotsiaaltöötajad teevad koostööd erialadevaheliste meeskondade liikmetega, et saavutada holistlikud, võimalikest parimad tulemused.

8. Digitehnoloogia ja sotsiaalmeedia eetiline kasutamine

8.1. Selles dokumendis väljendatud eetikapõhimõtted on kohaldatavad kõigis sotsiaaltöö praktika, hariduse ja uurimise valdkondades, olgu need kontaktid silmast silma, digitehnoloogia või sotsiaalmeedia¹⁵ vahendusel.

8.2. Sotsiaaltöötajad on teadlikud, et digitehnoloogia ja sotsiaalmeedia kasutamine võib erilisel viisil ohustada osalejate konfidentsiaalsust ning privaatsust ja seepärast tuleb rakendada ettevaatusabinõusid selle vältimiseks. Konfidentsiaalsuse ja privaatsuse võimaliku piiratuse selgitamiseks on vaja inimese teadlikku nõusolekut.

8.3. Sotsiaaltöötajad peavad tähtsaks sidusteenuste kasutajate isiku kindlakstegemist, võttes arvesse, et nende vanus ja geograafiline asukoht võib olla problemaatiline, nt teenusepakkuja on registreeritud ja/või litsentseeritud praktiseerima ühes asukohas, samal ajal kui sidusteenuse kasutajad asuvad väljaspool haldusala või siis on raske teha kindlaks, kas isik on täisealine ning omab õigust anda teadlikku nõusolekut. Sotsiaaltöötajatel tuleb võimalikud praktilised ja eetilised tagajärjed arutada läbi oma tööandja ja/või järelevalveorganiga.

8.4. Sotsiaaltöötajad on teadlikud karidest, mis tulenevad asünkroonses kommunikatsioonist ja raskusest nende inimeste isiku tuvastamisel, kellega nad töötavad, näiteks kui selgub, et on toimunud enesetapp, tapmine või koduvägivald. Sidusnõustamine ei võta sotsiaaltöötajailt kohustust juhtunust teatada vastavalt oma riigi seadustele ning kaitsta isikut või juures viibijaid võimalike vigastuste või ohtude eest.

8.5. Kasutades grupipõhiseid e-teenuseid, järgivad sotsiaaltöötajad kaasamis põhimõtet ning hoolitsevad, et kedagi ei jäetaks osalejate seast välja.

8.6. Sotsiaaltöötajad ei postita pilte inimestest, kellega nad töötavad, ilma nende inimeste nõusolekuta, ega postita laste pilte ilma nende vanemate või eestkostjate nõusolekuta.

¹⁵ Hõlmavad nt nõustamist ja uurimistööd e-posti teel, videoid, *online*- ehk sidus-ene seabigruppe või Facebook'i ja WhatsApp'i, mida kasutatakse kas üksi või lisaks silmast silma vastastiktoimele. – Koostaja.

8.7. Sotsiaaltööhariduse ülemaailmsete standardite (Global Standards for Social Work Education and Training, 2019) punkti 6.4. kohaselt peavad õpetajad ja koolitajad tagama sõltumata õppevormist kõrgetasemelised õppekavad. Kaugõppe, kombineeritud õppe, töökohas korraldatud ja/või e-õppe puhul peab olema korraldatud töökohapõhine juhendamine ja töönõustamine, eriti õppekavas ette nähtud praktika puhul.

8.8. Sotsiaaltöötaja on kohustatud tõendama oma praktika eetilist, sõltumata praktiseerimise viisist.

9. Professionaalne usaldusväärus

9.1. Iga riigi sotsiaaltöö assotsiatsioonide ja organisatsioonide kohustus on välja töötada ja ajakohastada oma eetikakoodekseid või eetikajuhiseid, et need oleks kooskõlas EPga ja võtaksid arvesse kohalikke tingimusi. Kohalikel organisatsioonidel on ka kohustus teavitada sotsiaaltöötajaid ja sotsiaaltöö õppeasutusi EPst ja oma eetikajuhistest. Sotsiaaltöötajad peavad toimima kooskõlas käesoleva koodeksiga või oma riigi eetikajuhistega.

9.2. Sotsiaaltöötajal peab olema asjakohane kvalifikatsioon ja ta peab arendama ning säilitama oma töö tegemiseks tarvilikke oskusi ja kompetentse.

9.3. Sotsiaaltöötajad toetavad rahu ja vägivallatust. Sotsiaaltöötajad võivad humanitaarsetel eesmärkidel töötada koos sõjaväelastega ning tegutseda rahu saavutamise nimel ja ülesehitustöös. Sotsiaaltöötajad, kes tegutsuvad sõjaväe või rahuvalve koosseisus, peavad esimesena keskenduma inimeste väärikusele ja toimevõimekusele. Sotsiaaltöötajad ei tohi lubada oma teadmiste ja oskuste kasutamist ebainimlikel eesmärkidel nagu piinamine, militaarne seire, terrorism, seksuaalse orientatsiooni või sooidentiteedi vägivaldne muutmine, ega kasutada inimeste vastu relva kutsetöös ega eraisikuna.

9.4. Sotsiaaltöötajad peavad tegutsema ausalt. Nad ei tohi ära kasutada oma võimupositsiooni ja usaldussuhet inimestega, kellega nad tegelevad; nad hoiavad lahus töö- ja eraelu ega väärkasuta oma positsiooni, et saada materiaalseid hüvesid vm kasu.

9.5. Sotsiaaltöötajad mõistavad, et väikeste kingituste andmine ja saamine on mõnes kultuuris ja riigis sotsiaaltöö ning kogu kultuuripraktika lahutamatu osa. Neil juhtudel tuleb seda käsitleda oma riigi eetikakoodeksis.

9.6. Sotsiaaltöötajad ja nende tööandjad on teadlikud vajadusest astuda samme enda eest hoolitsemiseks spetsialistina ning inimesena, et vältida läbipõlemist ja parandada töösuhteid ning töötulemusi.

9.7. Sotsiaaltöötajad mõistavad, et nad on oma tegevuse eest vastutavad inimeste ees, kellega nad töötavad, oma kolleegide ees, oma tööandjate ees, oma erialaühenduste ees, kohalike, riiklike ja rahvusvaheliste seaduste ja konventsioonide ees. Nad mõistavad ka, et need vastutavuse tahud võivad olla omavahel vastuolus ja vajavad läbirääkimist leidmaks lahendus, mis kõiki asjaosalisi võimalikult vähe kahjustaks. Otsused peavad alati põhinema empiirilistel tõenditel, praktikatarkusel ning eetilistel, seaduslikel ja kultuurilistel kaalutlustel. Sotsiaaltöötajad peavad olema valmis tegema läbipaistvalt põhjendatud otsuseid.

9.8. Sotsiaaltöötajad ja neid palkavad asutused töötavad selle nimel, et luua töökohtadel ning kogu riigis tingimused käesolevate EPde ja oma riigi eetikakoodeksite arutamiseks, hindamiseks ning toetamiseks. Sotsiaaltöötajad ja neid palkavad asutused edendavad ning osalevad aruteludes, mis aitavad teha eetiliselt põhjendatud otsuseid.

Tõlkinud ESTA eetikakomitee liige Marju Selg

Viidatud allikad

Global Social Work Statement of Ethical Principles (IASSW 2018). www.ifsw.org/wp-content/uploads/2018/07/Global-Social-Work-Statement-of-Ethical-Principles-IASSW-27-April-2018-1.pdf. (27.11.2019).

- IFSW** (2012). Effective and ethical working environments for social work: The responsibilities of employers of social workers. Bern. www.ifsw.org/effective-and-ethical-working-environments-for-social-work-the-responsibilities-of-employers-of-social-workers-2. (27.11.2019).
- Levinas, E.** (1985). Ethics and Infinity. Pittsburgh, PA: Duquesne University Press.
- Sotsiaalne õigus ja inimväärikus inimõiguslastes dokumentides** (2018). *Sotsiaaltöö* 2, 8–9.
- Van Ewijk, Hans** (2018). Inimväärikus ja sotsiaalne õigus. *Sotsiaaltöö* 2, 55–62.
- Van Ewijk, Hans** (2018). Haavatavus. *Sotsiaaltöö* 2, 63–64.